

պատրաստելու անհամար երանգով տոգոր-
ված, որպէս զի ապագայում մարդկային ու-
ղեղը կատարելապէս թուլացնելու հնարն ու-
նենայ: Եւ, Տէր Առաքել, սրբապետ իրարանց-
ման մէջ է գրեթէ վաճառող ու անոնորներին այդ
որոշումն հեղուկը...

Հին-Ղրիմից դէպի հարաւ՝ երեսուն վերստ
հեռավորութեան վրա է գտնուում—Սև ծովի
գեղեցիկ ափերում—Սուդակ կոչված յայտնի
գիւղաքաղաքը: Ամբողջ ճանապարհը անտառա-
յին է և վերին աստիճանի գրաւիչ:

Անցնելով Շահարա կայաւածներն ու էլքուզ-
լի թաթարական գիւղը, մեր կառքը այժմ ա-
րազութեամբ ցած է սլանում Թաթ-խարա
կոչված սեպանի ժայռերի մօտով, որոնց բազ-
մաթիւ խոռոչներում, մոտայրոտ քարանձաւնե-
րում տարիների ընթացքում պատկերացել է
Ղրիմ թերակղզում յայտնի աւազակ Ալիմը, իր
վերին աստիճանի արագընթաց նոժողով: Տաք-
օրինակ դէպքով է առաջնորդվելու եղել այդ
և՛ մարդասիրական և՛ ազգասիրական զգաց-
մունքներով օժտված սօցիալիստ-աւազակը:
Նա ուխտել է պանտերին երբէք չը գործել,
այլ հարուստների «աւելորդ ունեցածից» թա-
լանածը՝ հաւատարմապէս բաժանել չըռուր թա-
թարներին: և զարմանալի չէ միթէ այն, որ
հապտատուր հանգստանքները երբէք չեն դա-
նաճանել նրան, ու աւազակը ամբողջապէս
անունը ժամանակուց միանգամայն ազատ է
մնացել... Գտնի լանդ անգամ նա փախել է
առաւելան մութ բանտերից և աքաղաղարե-
րից՝ իր գործունէութիւնը Ղրիմում կրկին շա-
րունակելու ձգտումով: Նրան բանաւ են նետել
սիրային անտղող արկածները, իսկ բանտից
նա փախել և աւազակութիւն է սկսել չըջա-
պատող հառարակական շխալ կազմակերպու-
թիւնների դէմ իր բողոքը ուժեղ կերպով ար-
տայալելու համար... Ի վերջոյ, անկայն, ձանձ-
րանում է նա այդ անբնական վիճակից և յար-
մար տաքի՜ գտնուի թրքական նաւերից մէ-
կով փոխվում է Թիւրքիայ, լատկապէս Մեքքա
գնալու դիտաւորութեամբ: Ալիմը սաստիկ
թշնամի է եղել մահաւանդ այն բռն-
նակաւ միջոցա կայաւածաւորներին, որոնց հա-
տակ գիւղացի խնդ թաթարները առկաւին
աղաւաղած չեն եղել Փէօքայիլովի ջարդոցը Ալիմին
բողոքներով... Ղրիմի թաթարները խիստին
ընդունում են որպէս մի հերոսի և նրա աներ-
կիւղ քաղաքագործութիւնների համար զանազան
գովասանական երգեր են յօրինել: Ալիմը Ռու-
սաստանից փախել է հօթանաւանական թա-
կաններին:

Թաթխարայից յետոյ մենք մտնել Սուդա-
Սու՝ նոյնպէս թաթարական գիւղը, որի զուտ
թաթար ազգաբնակչութիւնը մօտ անցեալում
ամբողջովին գաղթեց Թիւրքիա, Թոքնելով
գիւղը միանգամայն ամայի ու դատարկ: Տը-
խուր ու մեծալայի տաւաղութիւն է թող-
նում մարդու վրա այս ամբողջապէս վայրը:

Սուդա-Սուից անմիջապէս յետոյ Բաղլար-
բաշի այգիների ամբողջ շարքն է սկսվում, ու-
րին և յաջորդում է քարաժայռերով պարփակ-
ված, հովիտի մէջ փռված թաթարական Թա-
րաք-դաշ, այրեղէն Սանրաքար մեծ գիւղը:
«Սանրաքար» կոչվում է նրա համար, որ գիւ-
ղի արևելեան սարը սանրաձև ժայռով է պարսպ-
ված: Այստեղ բնակիչները զուտ թաթարներ
են, որոնց մեղիքների բարձր միջնակներին
արևից ցլալողող կիտաւունները իւրաքանչի-
յիւր մահմեդականի պատկերասրահն են շարժում:
Երկարական ցածրիկ տները—որոնք հազիւ եր-
կու օստէն բարձրութիւն ունենան,—փայտեայ
նեղ պատշգամբներով, նեղ, ծուռ ու մուռ փո-
ղոցները անհնարէ՛ք վկայում են բնակիչների
բուն ասիացի լինելը: Տեղ-տեղ պատշգամբնե-
րում կանգնած, իրանց կրակոտ աչքերով մեղ-
են դիտում գեղեցիկ թաթարուհիները, որոնց
ու՛մահմեդական աղամարգու աչքերին ազաւա-
րէն նայելը՝ յանցանք չէ համարվում...

Վեց վերստ անհեռութիւն ևս կարելոց յի-
տայ, կառքի ցնդումներից կատարելապէս ջարդ-
ված մտանք Սուդակ:

Երեկոյեան վերջալուստն, գիշերելու համար,
գնացելու Այ-Սափա-Սուդաքին կից գտնվող
այգեռաններով լի ձորահովիտը:

Սուրխաթեան

ՆԱՄԱԿ ԲԱԳՈՒԻԹ

Հոկտեմբերի 17-ին

Որովհետև ամօրն 3-ին լրացաւ Բաղուի կի-
րախօրեայ գարոցի գայութեան տասնամակը
և զրա առիթով յօդուածներն ապովեցին մի զա-
նի առաւ լրագիրներում, ևս փոքր ի շատէ
ձանօթ լինելով այդ հիմնարկութեան հետ, ա-

ւելորդ չեմ համարում մի քանի խօսք
լանդում այդ լեզուները:

Բանը նրանումն է, որ առաւ լրագիրների
յօդուածագիրներն էլ յիշում են այն բանի
վրա, որ չը նայած դատաստանների հասնողուն
գործունէութեան, այնու ամենայնիւ գործը
դանդաղ է առաջ գնացել, չնորհիւ նրան, որ
սովորողները լինելով ոչ ուսանող, հետեւապէս
և չիմանալով առաջ լեզուն, չէին հասկա-
նում դատաստանի բացատրածները: Յարգելի
յօդուածագիրները ուղում են առել, որ եթէ
դատաստան լինի այնպիսի մէկը, որը սովորող-
ների լեզուն իմանար, գործը շատ հեշտու-
թեամբ առաջ կը գնար: Եւ դա շատ հասկա-
նալի է: Եւ նոյն իսկ այդ բանը արդէն ներս
կայ տարվայ «Մշակի» № 48-ում մի յօդուա-
ծով ապացուցել էի: Վեց ամիս շարունակ դա-
տաստան լինելով Բաղուի կիրաւիներէյ դպրո-
ղում, եւ միշտ աշակերտներին համակերու-
թիւնն եմ վախել, չնորհիւ ոչ այնքան իմ դա-
տաստանութեան ընդունակութիւններին, որքան
այն բանին, որ կարողացել եմ շատ շուտ հաս-
կացնել բառերի իմաստը հայերէն կամ թուր-
քա՛ն լեզուով: Երբէք չեմ մոռնալ այն ոգե-
ւորութիւնը աշակերտներին մէջ, երբ շուտ
էին հասկանում բառերի իմաստը, և դա էր
պատճառը, որ ասովին դասից յետոյ, խնդրե-
ցին դպրոցի կառավարչուհուց, որպէս զի եւ
լինի իմանալ գրաստունը:

«Вакансия Извѣстия»-ի յօդուածագիրը
խոստովանում է, որ նա ստիպված է եղել
«ճիւղան» խօսքը իմաստը բացատրելու համար,
բերել ասի կտուտ, որպէս զի ցոյց առն
ճիւղանները և ասէ՛, «Եւսի», օրսն ճիւղան են
առում ուսուցիչներն: Բայց զուգէ՛ հարկաւոր է
բացատրել այնպիսի խօսքի իմաստը, որի հա-
մապատասխան ոչ նկարը, ոչ էլ առարկան կայ
ձեռքի տակ: Ինչպէս պէտք է անել այդ-
պիսի դէպքերում: Ինչպէս կը բացատրէիք,
օրինակ, «չոլաղ» և «ուրիշ» օրանց նման խօս-
քերի իմաստը:

Սակաւ չէ պատահել ինձ գտնադաւանք լսել
աշակերտների կողմից, թէ «գալիս», ամբողջ 2
ժամ նստում ենք, լսում ու ոչինչ չենք հա-
կանում բացատրածից: Եւ դեռ «Մշակի» №
48-ում մասնաւոր էի արել, որ աշակերտները
կարողանան իմ առաւելութիւնը խօսքից նրանց
իմաստը հասկանալու: Նոյն իսկ ինձ պատա-
հել է նկատել, որ առաւ աշակերտներն ան-
գամ չեն հասկացել խօսքերի իմաստը, չնորհիւ
նրան, որ դատաստանները լինելով salon-ական
դատաստաններ անձնաւորութիւններ, և բոլորովին
ձանօթ չը լինելով գիւղական կեանքին, չեն
կարողանում բացատրել առարկաների իմաստը:

Դատագրերի անյարմարութիւնն էլ մի կող-
միւ: Այնքան նրանք խորթ ու տաքօրինակ են
իրանց բովանդակութեամբ տեղական ժողո-
վաւորների համար, որ բացատրելու ժամանակ
խնդիրը յոգնում են և խնդրում են թողնել
այդ և զրել սովորեցնել:

Մեր դատաստանութեան ընթացքում, որքան
նկատել ենք, ուսանողը համեմատաբար քիչ
են յաճախել դպրոց: Պատճառը պարզ է: Ռու-
սը չէ կարող ամբողջ 2 ժամ նստել ու ա-
պուշ կարած լսել, թէ ինչպէս է բացատրվում
իր համար ամենաառարկական խօսքի ի-
մաստը:

Ռուս լրագիրների յօդուածագիրները իրանց
հիւսիսում են արտայայտում, որ աս-
տարվայ ընթացքում եղել են դէպքեր, որ
բոլորովին անգրագէտ մարդիկ սովորել են
տալան, որ կարողանում են նստակ գրել,
շարունակել իրանց ուսումը և այլն: Համոզ-
ված լինելով, որ ճիշդ որ այդպիսի դէպքեր
եղած կը լինեն, եւ այնուամենայնիւ թոյլ կը
տայի ինձ դիմել յօդուածագիրներին և հարց-
նել. «Եւսի», որքան ասելի շատ այդպիսի դէպ-
քեր կը լինեն, եթէ դատաստանները աշակերտ-
ների լեզուն իմանալին և փոխանակ մի բան
սովորեցնելու համար չէ՞ ժամ գործադրելու,
անէին 3 ժամանակ:

Թէ յօդուածագիրները, թէ դպրոցի կառա-
վարուհին և թէ բոլոր դատաստանները չեն հեր-
քել և հերքում, որ ոչ-ուսանողի վրա պէտք է
այնպիսի դատաստան նշանակել, որը աշակերտ-
ների լեզուն հասկանալի և ստիպված չը լինի
«ճիւղան» խօսքը բացատրելու համար կատա-
րանել տալ, կամ «չոլաղ» բացատրելու հա-
մար ցատկել դատաստան մէջ և այդպիսով քրքիջ
առաջացնել աշակերտների մէջ:

Այստեղ աւելորդ եմ համարում մասնաւոր
անել նաեւ մայրենի լեզուի դատաստանութեան
անհրաժեշտութեան մասին, որի վրա քիչ ու-
շադրութիւն է դարձնելու՝ կիրաւիներէյ դպրո-
ցում, չը նայած որ ծրարի մէջ մասնում է
նաեւ մայրենի լեզուի դատաստանութիւնը, և որ-

մերջաբերի, հոկտեմբերի 21-ին, Նորին
Կայսերական Մեծութիւն Թագաւոր-Կայսր Նի-
կոլայ II-ի գահակալութեան տօնի օրը, առաւոց
Ալէքսանդր-Նեւսկի գինւորական տաճարում,
ինչպէս նաեւ հայոց և միւս դաւանութիւնների
եկեղեցիներում և աղօթատեղիներում տեղի ունե-
ցան գահացոյցական մաղթանքներ: Ռուսաց
եկեղեցում կատարված մաղթանքին ներկայ
էին Մեծ-Իշխան Նիկոլայ Միխայլովիչ, կով-
կասեան կառավարչապետի օգնական գեներալ
Սիմեոն, Քիթլիսի նահանգապետ Սվեյզին և այլ
գինւորական և քաղաքացիական պաշտօնաւար
անձինք: Դադարը առաւօտվանից զարդարված
էր դրօշակներով և երեկոյեան լուսավառված:

«Кавказ» լրագիրը հաղորդում է, որ ե-
րեջաբերի, հոկտեմբերի 21-ին, Քիթլիսի նա-
հանգի վրաց ազնւականութեան ներկայացու-
ցիչները, իրանց զուլա ունենալով նահանգա-
կան ազնւականութեան պառագլուխ իշխան
Մէլիքովին, գահացոյցական մաղթանք կատարե-
լուին: Ազնւականները պատգամաւորական ժո-
ղովարանում Կովկասեան Կառավարչապետ իշ-
խան Գոլիցինի վրա կատարված յարձակման
առիթով և անպիտան պալատ մի շնորհա-
ւորական ուղերձ մատուցին նրան:

Երկուշաբթի, հոկտեմբերի 20-ին, գիշերվայ
ժամի 11/2-ին, Քիթլիսում զգացվեցին երկրա-
շարժի երկու հարուածներ, որոնցից երկրորդը,
առաջինի հետ համեմատելով, ավելի զօրեղ էր:
Առաջին և երկրորդ հարուածների մէջ անյաւ-
ձուռնորակ 20—25 վայրկեան Սերկաշարժի
հարուածներից անհետացան զոտերը ճոճաւում էին,
պատուհանների ապակիները զոլողոլում: Շաբ-
ժումը հարուածներից ավելանալուն էր և, ըստ
երևոյթի, ուղղված էր հարաւարեւմուտքից
դէպի հիւսիսարեւելք: Բարձրախառք երկ-
րաշարժը Քիթլիսում ոչ մի վնաս չէ պատ-
ճառեց:

«Новое Время» լրագիրը, խօսելով Կովկա-
սեան կառավարչապետ իշխան Գոլիցինի վրա
հոկտեմբերի 14-ին կատարված յարձակման
մասին, յայտնում է այն կարծիքը, որ յարձակ-
վողները կամեցել են ձեռք գցել կառավարչա-
պետին՝ նրա համա՝ փրկանք օտանալու դի-
տաւորութեամբ: «Кавказ» լրագիրը, մասնա-
ւոր առարկան մէջ լինելով «Новое Время»
լրագրի կարծիքը՝ աւելացնում է հետեւեւր.
«Այժմ բոլորովին պարզված է, որ յարձակու-
մանը նա համակցութեան օտարին խաւերից
երեք ոչ-առաւելապատկ հայեր, որոնք պատ-
կանում են հայկական տէրրօրիտաների՝ կու-
սակցութեան»:

Քիթլիսի քաղաքային ուսումնարանական
մասնաժողովի նախագահ Շեստակովի փո-
խարէն, որ նշանակված է նահանգական ա-
տանի գործադրաւորչութեան երկուշաբթի, հոկ-
տեմբերի 20-ին, ընթացիկ իշխան Միքայիլովիչ:
«Ир. Губ. Вѣд. լրագիրը հաղորդում է, որ
Իրկուտովում ապրող Եւպոֆեյիցները շատապով
վերջացնում են իրանց առեւտրական գործերը:
Հատուկ արդէն հետաքննել են քաղաքի՝ առավոյ
իրանց գործերը և քաղաքից վերջած հաղա-
բածները ուրիշ անձինք: Իրկուտովից նրանք
ուղեւորվում են Եւպոֆեյիս:

Մայրաքաղաքի լրագիրները հաղորդում են,
որ «Новое Время» լրագրի խմբագիր Բուդա-
կովն ծնծելու գործը քննելից հոկտեմբերի 14-ին
հաշտարար դատաւորների ժողովում: Մեղադր-
վող Չերման, նոյն լրագրի նախկին աշխատակից-
ներից մէկը, չը հերքելով որ յարձակումը գոր-
ծել է ինքը, բացատրեց, թէ յարձակման շար-
ժառիթը եղել է օտարութիւններով լիքը մի յո-
ղուած, որ ուղղված էր նրա դէմ: Դատարանը
վճեց Չերմանին ենթաբեկել 4 օրվայ բան-
տարկութեան:

Օգտակար և թանգարժէք բայերի մշակու-
թիւնը խորախուսելու համար՝ երկրագործու-
թեան և պետական կայաւածների միջնորդու-
թիւնը մտադիր է հիմնել: Երբեք զանաւար-
նի հաշիւով մի լանդ օրինակելի աղբիւրներ և
պարտեզներ: Կովկասի պանազան տեղիւրում
Այս նպատակով առաջիկայ 1904 թուականի
գարնանը միջնորդութեան կողմից Կովկաս

կուղարկվեն մի լանդ մոտեւադէտներ, որոնք
և յանձն կանեն յիշված աղբիւրների և պարտեզ-
ների հիմնարկութեան հոգսերը:

ԱՐՏԱՓԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Հեռուստոյ ԱՐՏԻԵԼԻՍ

Պատերազմի նախաւ շանն եր. Արտա-
տանութեան լրագիրները շարունակում են յու-
ղի լուրեր հաղորդել Հեռուստ Արեւելի մա-
սին, լուրեր, որոնք գալիս են հաստատելու,
թէ պատերազմի օւրաւականը դեռ չէ հետացել,
թէ հաւանակ պետութիւնները՝ Ռուսաստանն
ու Եւպոֆեյիսն դեռ շարունակում են պատե-
րազմական ետանդուն նախապատրաստութիւն-
ները: Այս մի լանդ նմուշներ այդ անտառիս
լուրերից:

«Ուկրաինոսի նաւադնացութեան» անգլիա-
կան բնիկութիւնները, ասում է «New-York
Herald» թերթը, հոկտեմբերի 10-ին Իսկուդա-
մից մի լուրովակում, բայց չափազանց սկսա-
սիս լուր ստացան, թէ պատերազմն անխու-
սափելի է:

Հէն այդ պատճառով նրանք իսկոյն բարձ-
րացին ապրանքների տեղափոխութեան աս-
կագիրը: Սովորաբար իւրաքանչիւր ցննտներից
վերջում էին 8 շիլլինգ 4 պենս ջրեւ, իսկ
այժմ պահանջում են 10 շիլլինգ: Եւպոֆեյիսն
և ուստական շոգենաւերն էլ բարձրացրին ի-
րանց սակագիրը սովորականից 2—3 անգամ
աւելի:

«Եւպոֆեյիս յայտնել է Չիւստանին, ա-
ռում է «Daily Mail»-ի թղթակիցը Տեան-Տի-
նից, թէ ինքը մտադիր է դրուել չիւսական
հողերի մի մասը, եթէ Ռուսաստանը կարճ
ժամանակում չը հետանայ Մանջուրիայից»:

«Եւպոֆեյիս կառավարութիւնը, աւելաց-
նում է նոյն թերթի մի ուրիշ թղթակիցը, բա-
նակցութիւն է սկսել երկաթուղիական վար-
չութեան հետ՝ պարզելու տեղափոխելու պաշտա-
նների մասին և արդէն բոլոր երկաթուղիները
պատրաստ են այդ նպատակի համար»:

Ո՛րքան նաւ կայ Հեռուստ Արեւել-
ում: Եթէ իրերի ներկայ լարված դրութիւնը
վերջ ի վերջոյ պատերազմ առաջացնէ և Ռու-
սաստանին և Եւպոֆեյիսին դէմ առ դէմ կանգ-
նենք, այն ժամանակ հաւանականօրէն բոլոր
մեծ պետութիւններն էլ կը միջամտեն իրանց
շահերը պաշտպանելու և քաղաքական հաւա-
տարակցութիւն պահպանելու համար: Հէն
դա է պատճառը, որ պետութիւններից իւրա-
քանչիւրը ներկայումս աշխատում է զօրեղաց-
նել իր զինւորական ուժը Հեռուստ Արեւելում,
որպէս զի վճական րոպէին համարձակ կեր-
պով ապարդէ մտնի:

«Changhai Daily Presse» թերթի ասելով
Հեռուստ Արեւելում կենտրոնացած նաւերի
թիւը հետեւալ պատկերն է ներկայացնում:
Ռուսաստան . . . 57 նաւ 11,744 մարդով
Եւպոֆեյիս . . . 106 » 18,000 »
Անգլիա . . . 52 » 10,690 »
Ճապոն . . . 39 » 4,600 »
Գերմանիա . . . 19 » 2,935 »

Բացի այդ պետութիւններից բաւականաչափ
նաւեր ունեն և Ամերիկայի Միացեալ-Նահանգ-
ները և Իտալիան: Այնպէս որ Թաղաղ ովիա-
նոր այժմ նաւերի կատարելա անաւած է ներ-
կայանում՝ մարդկային արեւնեղութիւն օպա-
նացող մի անտարան...

Եւպոֆեյիսի յօդուածները շա-
րունակվում է Ռուսաց «Дальний Восток»
լրագրի ասելով օրեցօր օտանակում և Եւպո-
ֆեյիսի լրագրից լուրերը Ռուսաստանի դէմ Ամե-
րիկայի ժողովրդի նաւերի ունենում: ամենի
բերանից դժգոհութեան ձայներ են հնչում:
Ժողովրդի մեծամասնութիւնը պատերազմ է
ցանկանում և այդ ուղղութեամբ ցոյցեր է կա-
տարում: Առանձնապէս մեծ խրտում է նկատ-
վում Կիւսիսեւ կղզւում վրա Այդտեղ չըլիկ ճա-
րոգիչները թափառում են քաղաքից-քաղաք,
գիւղից-գիւղ և իրանց կրակոտ ճառերով օգե-
ւորում Եւպոֆեյիսին, վստում նրանց հա-
րեւաթրութիւնը: Իսկ այդ հայրենատիրու-
թիւնը պահանջում է պաշտպանել Եւպոֆեյիսի
անտեսական-քաղաքական շահերը, օտանձ գնել
Ռուսաստանի աշխարհակալական ձգտումներին
և նրան դուրս մղել Մանջուրիայից և Կորէա-
յից:

Պատերազմի, պատերազմի, Յայտնի է
որ Եւպոֆեյիսի գինւորական ուժը աւելի զօրեղ
է ծովի վրա: Նրա նաւատորմն այնքան մեծ է,
այնքան կատարելագործված, որ համարձակ

մրցութեան կարող է դուրս գալ ոչ միայն Ռուսաստանի, այլ նոյն իսկ ամենագործող ժողովրդի պետութիւններէ դէմ: Դրանց յետոյ հասկանալի է, թէ ինչու Ռուսաստանի դէմ պատերազմելու ցանկութիւնը առանձնապէս մեծ է ծովային զինուորականների շրջանում: Դրանց անսահման ծովային համար ներկայ պայմաններում կայ միայն մի ճանապարհ՝ փրկութիւնն ու փառք պարգեւող ճանապարհ:

— Պատերազմ, բացակայում են նրանք ամեն անգամ, երբ խօսք է լինում իրերի այժմեան դրութեան մասին:

Այդ պատերազմաբեր զինուորականների պաշարավորներն են ծովային ինքնակազմակերպողներն ու նրա օգնականներն իրականում և Շիրայեանները:

— Դրանց կարծիքով, գրում է «Дальний Восток» լրագրող, անկեղծութիւն է ասել, թէ հազմական զորքը Մանչուրիայում կը ողջանայ պատերազմը երկար շարունակվելու դէպքում: Դա իսկ է, որովհետեւ առաջին համարմը Մեծ Ուկրաինայում կը յաղթվի, Պորա Արտուրը: Դանիսը և Վլադիմիրովի կանցնեն ծովայինային ձեռքը և Ռուսաստանի արտակազմակերպները կը մնան անպաշտպան:

— Պատերազմ, պատերազմ, եղբայրացիներս են դրանք. պատերազմից վախենալու ոչ մի տարի չունի ծովայինային:

Այդ կարծիքին պայտպան է նոյն իսկ Եսպանիայի ֆինանսների մինիստրը:

ԻՆՉ Ե ԿԱՏԱՎՈՒՄ ՄԱՅԻՆՈՒՆԱՅԻՆ

Տնտեսագէտը պատերազմ է գուշակում. Երկարատեւ մաքառումը, վերահաս գրեթէ և Եւրոպայի քաղաքական ընթացքը որչափով մեղմացրել են մահացածական աշխարհում կրկնը. մեղմացրել են, բայց ոչ վերադարձնել միջազգային: Թիւրք-բուլղարական պատերազմի վտանգ չէ կայ ներկայումս, բայց նրան առաջնորդ գործոնները ողջացած են: Նրա կայծերը առժամանակ թաքնված են դիպլոմատիկական բանակցութիւններ, մեծ պետութիւնների միջամտութիւն և բարենորոգումներ ծրագրերի կաշկող մեղմող տակ: Բաւական է մի քանի, որպէս զի կայծերը նորից բացվին և բռնկվին:

Ահա այդ մի և նոյն կարծիքն է յայտնում ամերիկացի յայտնի անտեսագէտ Կրեյնը (Crane), որ վերջին ժամանակները գիտական նպատակով ճանապարհորդում էր Մանչուրիայում և ընդհանրապէս ամբողջ Ռազկանիսի թերակղզու վրա: «Korr. Hung.» թերթի ասելով Կրեյնը Բուդապեստում եղած ժամանակ վերջերական պատգամաւորներին նշանակուած անգլիկութիւններ է հաղորդել իր ազատութիւններից ու դիտողութիւններից:

Իր կարծիքով պատերազմն անխուսափելի է Ռուս-թիւրքային միջև և նա կը սկսի գարնան հետ միասին: Այդ մի և նոյն ժամանակ պ. Կրեյնը գարնանը է յայտնել, որ վերջինս թէ անգլիական մասն է ապրտաբուլթեան կենտրոնին, բայց բոլորովին չէ հետաքրքրվում եւստող կարգով և միջն ժողովում չէ աշխատում անտեսական օգուտներ ըստ իր պահանջների:

Սարաֆովի փոխարէն աւտարիական կամուր. Ինչպէս երևում է, Սարաֆովի անձնակազմութիւնը կատարելապէս պատրաստ է դարձել թիւրք ուստիկութեան համար: Նրան որոշում են անգաղար, որում են ամեն անգամ, գրիչը ու ցերեկ, բայց և այնպէս հերոսը ձեռք չէ ընկնում և իր քաղաքացիութիւններն է շարունակում:

— Սարաֆովը Կ. Պոլսի է եկել, մեծ ցոյցերի նախապատրաստութիւններ է անում—անհամար անգլիական անհաստիս լուր է տարածվում «Եւրոպայի» մայրաքաղաքում և անգլիական օտարականութեան քաշն ու գաղափար կարծում:

Դանիսը, ձերբակալել է հարկաւոր ճանիծված գնառորդներ և հնարագէտ ոտակները խնամել հակողութիւն են օտարական, ամեն փողոց և անկիւն ուղարկութեան են անում: Վերջապէս ջանքերը արդիւնք են տալիս: Մի գեղեցիկ գրիչը և օտարական փողոցում ձերբակալում են Սարաֆովին, կառք նստեցնում և ոտակականութեան տանում:

— Սարաֆովը ձերբակալված է, գետաւոր թակարդում է—այդ լուրն է տարածվում կայծակի արագութեամբ և շատ ու շատ թիւրքերի ոգևորութիւն պատրաստում:

Բայց տակաւ, շատ կարճատեւ է լինում այդ ոգևորութիւնը: Մի ժամից յետոյ պարզվում է, որ ձերբակալվածն ոչ թէ Սարաֆովն է, այլ նրա գրական գրականութեան գործունէութիւնը կոտմ էլիսֆօնը՝ աւտարիական ներքին գործերի այնքան բնդմաւոր է, որ մի մարդու ոյծից քաղու գետին:

մինիստրութեան քաղաքական, որը իբրեւ ճանապարհորդ եկել էր Կ. Պոլսի և այդ գրիչը պատերազմից հեռանալու էր վերադառնում: Միջամտում է Աւստրո-Ունգարիայի դէմ պետք և, ի հարկէ, իսկոյն արձակում են կոմս Եֆն, օսկային հարցը դրանով չէ վերջանում: Դեպքում բաւարարութիւն է պահանջում այդ գէպերը առիթով:

Ահա այդպիսով մի ժամկայ ոգևորութիւնից յետոյ թիւրքերի առաջ քաղվել է անախարհ բանակցութեան մի նոր հարց:

Ճորանի ակադեմիայի կնոջ առեւանգումը. Հեքիմաթական աշխարհ է դարձել թիւրքերում. անքան բազմապատ, անքան անհաւատարի և արկածալի դէպքեր են տեղի ունենում նրա գրկում, նոյն իսկ նրա մայրաքաղաքում Կ. Պոլսում: Անգլիկ և անպաշտպան թիւրքականներին հալածելը, նրանց կանանց անհետգնելն ու բռնաբարելը օտարական երևոյթ է այդ աշխարհում: Բայց մի մեծ պետութեան ներկայացուցիչ կնոջ հետ նոյն ձեռք վարվել— դա արդէն անսահման յանգստութիւն է: Սակայն այդպիսի յանգստութեան առաջ էլ կանգ չէ առնում թիւրքական կիւրքն ու դաշտապետութիւնը: «Вечерняя Почта» լրագրի ասելով, մաս օրերս Կ. Պոլսում մի թիւրք փողոցի միջոցով անհետգնում է ֆրանսիական պետական կնոջը՝ ափիկն Կոնստանտին և տանում մասնակայ աշխարհ, որպէս զի բռնաբարել: Սակայն նրան չէ աջակցում այդ մտադրութիւնն իրագործելը: Տիկինն ազատվում է Կատարված դէպքը դնուցող ազատութիւն է թողնում Կ. Պոլսում ապրող բոլոր եւրոպացիների վրա... Իսկ ընդումի հետեանք...

Մ Օ Մ Ձ Ե Ն

Հեռագրիները գուժեցին գերմանացի հոշակաւոր գիտական և պատմաբան պրոֆէսոր Մամզէնի մահը:

Թէոֆոր Մամզէն ծնվել է 1817-ին Շլէզվիգ-Հոլշտէյն, որ այդ ժամանակ պատկանում էր Դանիային և համալսարանական կրթութիւնը ստացել է Գիլի համալսարանում, որից և ստացել է իրաւագիտութեան դոկտորի աստիճանը: Լինելով ոչ միայն իրաւագէտ, այլ և լայն լեզուագէտ և իր գիտական ու մանկական պատմաբանական աշխատութիւններով ձեռք բերելով համալսարանային պատմաբանական հոգի, Մամզէն չէ բաւականացած գիտականին տեսական գործունէութեամբ, այլ երկրի քաղաքական շարժումներին նա միմյն էր այն գործիչներին, որոնք 1848-ին աշխատում էին Շլէզվիգը միացնել Դանիային: Դանիայի իրաւագիտական և պատմաբանական աշխատութիւնները հետաքրքիր էր լայնագիտի համալսարանը իրաւագիտական ամբիոնի համար, նա շատով հետաքրքրեց այդ պաշտօնից 1848—49-ի քաղաքական աշխատանքային մասնակցելու համար: 1852-ին Յիւրիսի համալսարանը հրապարակեց նրան ստանձնել հոմալեական իրաւագէտի ամբիոնը, իսկ 1857-ին նա օտարաւ Բերլինի համալսարանում հին պատմութեան պրոֆէսորի պաշտօն, որի մէջ նա մնաց մինչև վերջը: Նա ընտրվեց մի և նոյն ժամանակ Բերլինի գիտութիւնների ակադեմիայի անդամ և անփոփոխ քաղաքական: 1878-ին նա ընտրվեց պրոֆէսորական պարտման պատգամաւոր, և այդպէս նա յարեց ազգային ազատամիտ կուսակցութեան:

Լինելով Դանիայի քաղաքական միութեան ամենալիւրժ պաշտպան, նա շատ առիթներում խախտում էր և քաղաքում պատեհաբար գաղափարը, նա լատաղովից Դանիայի, Աւստրիայի և մանաւանդ ժողովրդի հետ ունեցած պատերազմները, իր թշնամութիւնը դէպի այդ վերջին երկրը նա հասցրեց այնպիսի ծայրահեղութեան, որ ոչ միայն Գերմանիայում, այլ և Իտալիայում աշխատեց գրաւել հասարակական կարծիքը ժողովրդի դէմ և պահանջեց Պարիզի միջազգային թէն այդ քաղաքում նա միշտ գեղեցիկ հիւրասիրութիւն էր գտել:

Սակայն իր համալսարանային հոշակը Մամզէն չէ ստացել իբրեւ քաղաքական գործիչ և նրա քաղաքական գործունէութիւնը մինչև վերջին տարիները չէ եղել ընդհանրապէս համակրելի: Նա հոշակվել է իբրեւ գիտական, որ ձոխացրել է ոչ միայն իր հայրենի, այլ և համալսարանային գրականութիւնը պատմական, լեզուագիտական և իրաւագիտական ամենաաշխատելի: Իսկ յոր և հակադրական աշխատութիւններով նա գրական գիտական գործունէութիւնը ձեռք բերելու հոգով զբաղվում էր, որ մի մարդու ոյծից քաղու գետին:

բարձր է նոյն իսկ այդ գործունէութեան գնահատութիւնը կատարել: Այդ է պատճառը, լրագրիներին այն անգլիկութիւնները, թէ ասելու Բերլինի գիտութիւնների ակադեմիան, որ Բերլինի գիտութիւններն անհետգնում էր Մամզէն, երբ Գերմանիան տանում էր Մամզէնի գիտական գործունէութեան յիշատակը իր ներկայացուած ուղիքին մէջ առնում էր, թէ նա հրաժարվում է տալ գնահատութիւնը այն ամենի, ինչ որ արել է յոգեւորը պատմութեան, հնագիտութեան, լեզուագիտութեան և իրաւագիտութեան համար, անհայեցելով, որ նա կատարել է անպարտի գործեր, որոնց յաղթելը գիտականների, նոյն իսկ ամբողջ անգլիկների ոյծից վեր է:

Մամզէնի անունը անմահացող երկաթի թիւնների մէջ առաջնակարգ տեղ է գրաւում նրա հոշակաւոր հոմալեական պատմութիւնը, որի մէջ արտափայլում է մի առանձին թափով նրա օտարագործական ոյծն ու օտարացողը: Ոչ նաւաղ նշանաւոր է և նրա մի այլ խոշոր աշխատութիւնը՝ հոմալեական պատմական իրաւագիտութեան օրերում Մամզէնի օրերը խոտովանել: Երբ Դանիայի և Գերմանիայի միջև ծագեց օխալ էին և ցոյց տուեց քաղաքական աւելի համակրելի գործունէութիւն, ինչ և լինի այդ գործունէութիւնը, բայց խոտարկել միայն կարելի է Մամզէնի անգործաբարձ օրեր և հանձնարի առաջ:

ՄԱՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԻՆ

«Рус. Вѣд.» լրագրում կարգում են, Եւրոպայի յայտնի և հեռագրիներից, Լոնդոնում ապանից հայ-գաղթականների անգաղան կօմիտէի նախագահ Սաղաթել Սահուրին Արտասահմանային լրագրիները այդ մասին հաղորդում են հետևեալ մտաւորականութիւնները: «Սաղաթելը կատարվեց հոկտեմբերի 13-ին Սահուրին ընտկարանի մուտքի առաջ, Պէկինգում արտաբանութեամբ Սահուրին նոր միայն վերադարձել էր Լոնդոն: Շլէզվիգից, որը գնացել էր իր գործերը հոգալու: Զայից յետոյ նա ուղևորվեց հայկական ընկերութեան բնութիւն և երբ ժամի 8-ին երեկոյան մտնեց իր տանը, այդ ժամանակ մի անցորդ մարդ վեց ամսեային ատրանակ արձակեց նրա վրա: Առաջին գնդակը մի թիթիկ վերջ հասցրեց միայն նրա թիկին, իսկ մնացածները մտնեցին էին: Սահուրին, ըստ երևոյթի, նախապատրաստված էր յարձակման, նա ինքը զինված էր դաշոյնով և ատրանակով և փորձեց ատրանակ արձակել յարձակվողի վրա, բայց շատ շուտ ուժեղացաւ եղանակը: Սաղաթելը կարողացաւ թաքնվել, բայց թողեց սպանութեան տեղում իր ատրանակը, որի վրա կային արժանիքային արձանագրութիւն Սաղաթելը 37 տարեկան էր: Նա պարագայում ինժեներ էր և ծառայում էր Կովկասում, որը հաւաքել էր մի փոքրիկ գրամատիկա: Նա շատ ճանապարհորդ էր արտասահմանում և հաստատվելով Լոնդոնում հիմնել էր այնպիսի հայ-գաղթական կոմիտէի մի ընկերութիւն: Սաղաթելի յարձակումը դեռ ևս չէ պարզված: Առում են, թէ Սահուրին հակառակորդ էր այն բանի միջոցներին, որոնց դիմում էր ամառ իր գրամիտի խաղաները և գործ էր անում իր գրամիտի միայն բարեգործական նպատակով: Այդ բանը գործ էր դալիս նրա հայրենակիցներից մի խմբին, որոնք կարծում էին, թէ փողոցի շատ օգտակար կերպով կարող էին գործադրել յեղափոխական գործերի վրա: Լոնդոնում ստիճով տեղի է ունենում չափաւոր հայերի համաժողովի նման մի բան, և Սահուրին իր մտկան օրը պէտք է այնպիսի պատգամաւորներին մի քանիներ, որոնք ապրում են Lordschip Land-ում: Նկատում էր, որ այդ պատգամաւորների բնակարանի մաս երկուր ժամանակ ման էր գալիս մի ինչ որ մարդ նշանակում շատ նման Սահուրին: Եւրոպայից Ապա նրան մտնեցին երկու անցորդ անձինք և երեքը միմյան, որոնք անգլիական օտարագործական վեցին դէպի Պէկինգ: Հետեւալ օրը տաւառան օտարականութիւնը ձերբակալեց մի մարդու: Երկու Սահուրին օպանդի, բայց նա շատով արձակվեց բանից:

Ունեցաւ իր նոր մինիստրութեան Սահաթին Տիւստ կրում է ունեցաւ իր ամենաշատնային ազգայնականներից մէկը: Նա Կոլոման Տիւստայի աւագ որդին է: Նրա հայրը 15 տարեկանում ևս 1875 թիւից մինչև 1890 թիւը եղել է ունեցաւ օտարագործական Սահաթին Տիւստ ծնվել է 1861 թիւին, սովորել է Զայլիքի միջին, Բերլինի ու Ռուսագիտական համալսարաններում: Տիւստ լինելով մի փոքրիկ և նման իր հօրը, համազգայն կողմնակից անաւորաւորագործական կրթութեան և միշտ պատրաստ Ունգարիայի կողմից անելու այնպիսի գիտման, որ պահանջում է ընդհանուր պետական սկզբունքներ:

ՄԵՈՒԿԻ ՀԵՌՈՒԿԻՆԵՐ

ՌՈՒՄԱՆ ԳՈՐԾԱՅԻՆՈՒԹԻՒՆ

20 հոկտեմբերի
ՉիմՈՒՆ, Չիմալիս երեք կրէյսէր մտնեցան Եւրոպայի գործերի մինիստր Տիւստին: Եւրոպայի գործերի մինիստր Տիւստին, արտադատութեան — Բոնկեւտի, պետական գանձարանի—Լուցկատի, ֆինանսների—Բոս

Կ. ՊՈԼՍՈՒ, Հերքուլոմ է արտասահմանային անգլիկութիւնները, թէ ասելու Գ. ՊՈԼՍՈՒ, Բեֆիկ փայտն այնպիսի առաւորական գնապանին, այնպիսիները տեղի 2 ժամ: Նա ընտնում էր նրա հետ, պահանջված բարենորոգումները, Հաղորդելով սովորների կազմակերպիչն ու ընդգրկախոսութիւնները, մի նիստը խոտացաւ, որ Բ. Դուստը մաս օրերս կը պատմախոսէ անպարկոված պահանջներին: Հրատարակվեց իրաւէ երկրորդ կարգի ընդգրկների բոլոր բառարանները արձակելու մասին: Այդ իրաւէի հիման վրա Ունգարի վրայէթում արդէն արձակված են 17 բառարանի Հառաւարում է Աղիւրի նախագահարար Ի. Բոնկե փայտնի օպանդիստի լուրը: Միջին վրայէթում Աւերում նոյնպէս օպանդիստ է Դուր գնդի զլխաւոր շտաբի հրամանատար Անիէր փայտն և մի քանի օֆիցերներ: Առաւորականների մեծ մասը օպանդիստ են:

ՍՈՒՄԱ, Հոկտեմբերի 19-ը ընտրութիւնները բոլորովին հաղաւորաւ անցան: Ընտրված են 146 հոգի պետական կուսակցութիւնից և 43 հոգի օպպոզիցիայի անդամներից: Վերջիններիս թոււում են Դանիէլ ու Քոթորովը:

Կ. ՊՈԼՍՈՒ, Աղիւր են կանգնած 2 բառարան: Հեղապի և ընդգրկների մի գործադուր Ապա նայի: Ապառաւորական զեկովարն է խալի-Փութեան ձգտող չէլի Համիդ էդդին:

ԲԵՐԼԻՆ, Մամզէնի թաղումը պէտք է կատարվի Եւրոպայի քաղաքի հաշվով: 21 հոկտեմբերի

Կ. ՊՈԼՍՈՒ, Վերջին օրերս մեկիթներից շատերի պատերի վրա կարգում են յայտարարութիւններ, որոնք գրաւում են ժողովրդին Մակեդոնիայում եւրոպական վերահսկողութիւն մտնելու դէմ:

ՄՈՒԿԱ, Կիշկինի կլինիկայում վաղճանվեց յայտնի վրպասան Վոնգիւր Սերգէյիւ Սոլովիովը:

ՍՈՒՄԱ, Կարապետի և Սահուրի կուսակցութեան պարագլուխները ընտրութիւնների ժամանակ պարտութիւն կրեցին: Նախկին մի նիստերից ընտրված է միայն Դանիէլ: Բաղաւորականներից ընտրված են շատ քեթեր: Դրանք հաշված են պետական կուսակցութեան պատգամաւորների հետ:

ԼՈՒՐԻՆ, Բոլղարիայի քաղաքական գործաւոր Ծօկովը յայտնեց, որ Մակեդոնիայի գործերի գրութիւնը բոլորովին չէ լուսացրել: Նա այն կարծիքին է, որ բարենորոգումների նոր նախագիծը չէ կարող հանգստութիւն առաջացնել: Երբեք Դանիէլն Մակեդոնիայի կատարելութեան զեկովարն է լինելու թիւրքական պատակ, որ չը նայելով իր երկու քրիստոնեայ օգնականներին, անմիջական հրամաններ պէտք է տաւայ Բ. Դանիէլ: Ձմեռվալ մասնաւոր աշտի առաջ ունենալով, պատգամները ժամանակաւորապէս դադարեցնում են պատերազմական գործողութիւնները: Բայց բոլորապական ժողովուրդը այլ ևս չէ կարող տանել գործերի ներկայ գրութիւնը: Թէն նա հաւանում է, թէ պատերազմը որքան շարաքաշակ է, բայց այնուամենայնիւ օտարված կը լինի զէնքի դիմելու: Եթէ Բոլղարիան նոյն իսկ պատմութիւն կրէ, այնուամենայնիւ այդպիսի գրութիւնը աւելի լաւ կը լինի, քան թէ ֆինանսական կրիկաւոր, որ առաջացել է 160,000 փախուսական մակեդոնացիներ խնամելուց և առնարի կանգ առնելուց:

ՊԵՐՍԻԱ, Ամստերդամ արժուէրներում կայրուհու ներկայութեամբ տեղի ունեցաւ չինական բարձր պաշտօնականների խորհրդակցութիւն, ընտնում էին Մուկլէնի գործերի գրութիւնը:

ՊԵՐՍԻԱ, Նախկին գնեցողի Դուստիստին գիտութիւնը անկարգութիւններ են կատարում Տիւր Տիւստ գաւառում: Դիկուէթու նահանգում օպանդի են մի քանի առաններ:

ՍԻՒՄԱ, Երկրաշարժից կործանվեց Պարոս կառուանի Քուրիդ քաղաքը: Ռուս իշխանութեան կողմից բժիշկներ են ուղարկված օգնութեան:

ՎԻՍՏԱՒԻՆ, Ներքին գործերի մինիստրը գիտարեց Վիլիէլմ հայտնիս Կայսերի հետ ժամանակ և պետական կանցիլերը:

Կ. ՊՈԼՍՈՒ, Այստեղի գնապաններից երկուքը հրահանգներ են օտարել: Բարենորոգումներ են նախագիծը պաշտպանելու մասին, իսկ երկուքը օպպոզիցիոն են հրահանգներին: Բ. Դուստը գետ չէ պատասխանել:

ՀՈՒՄԱ, Նոր կարգիւտի կազմը մինիստր նախագահ և ներքին գործերի մինիստր Ջիւլիտտի, արտաքին գործերի մինիստր Տիւստին, արտադատութեան — Բոնկեւտի, պետական գանձարանի—Լուցկատի, ֆինանսների—Բոս

զանգ, զինուորական—զինեալ զնոստրի, ծո-
վային—ծովապետ Միքայելով։ Ժողովրդական
լուստարութեան — Օրլանդո. հասարակական
աշխատանքներ—Տիգրան, Երկրագործութեան
—Բոլո, պատանիներ—Ստեփանով։ Սկզբնա-
նորմալ Ընտրութեան պատգամները աշ-
պէս են դառնալով։ ստանալովները և
հասարակական ուրիշ կողմնակիցներ—155,
ազգայնականներ—28, դեմոկրատներ—7, ցան-
կողմնակիցներ—9 և 1 անկողմնակից։

ՊԱՐԻՉ. Ժամանակը յանձնարարութեամբ, որ
մտադիր է Պարիզում մնալ 8 օր և ապա գնալ
Վիեննա։

Վիեննա. Կապիտալիզմի հասաւ աշխարհ
կրէտէի զինեալ նախագահեալ յանձնարար
թաղաքի որդի Գեորգիոս։

ՏՐԻԵՍՏ. Կորֆայից եկաւ այստեղ առաջ
նախաժողովրդական Մարտի զեկա-
վարութեամբ։

Կ. ՊՈԼԻՍ. Ուսանող և աւտորական զե-
պանութիւնները Բ. Դանից պատմական ստա-
ցան ըստնորոգումներին վերաբերեալ յայ-
տադրին։

Խմբագիր՝ ԱԼԵՔԱՆԴՐ ՔԱՆԱԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԶՈՒՆԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԻՍԼԱՄ ՄԻԼԻՔ-ԱՊԱՄԱՆԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ա Կ Ե Ա Ր Ո Յ Ժ
Յ. ՏԻՐ-ԳԱԹԵԱՆ
Ընդունելութիւնը տալիս օր
Առաւօտեան ժամը 9-ից մինչև 12
Երեկոյեան » 5-ից մինչև 6
Մագալթեան փ. Արմանցի տ. № 11 Ալեք-
սանդրեան ապրու. գինացի 15.—25

Բ Ժ Ե Կ Ա Գ Ե Յ
Տ. ԳԵՈՐԳ-ԲԵԳԵԱՆ.
ԱԶԳԻ ՀԻՒԱՆԳՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
Ընդունելութիւնը տալիս օր.
Առաւօտեան ժամը 9-ից մինչև 12
Երեկոյեան » 5-ից մինչև 7
Վերամիտման փ. № 16, տուն Եղիազար-
եանին 29—100

Բ Ժ Ե Կ
Ա. ՄԻԹԱՐԵԱՆՅ
Ընդունում է մասնաւորապէս սիֆիլիս, ժոր-
թաւ և վնասական ախտ ունեցող հիւանդ-
ներին
Իմիւր-միկրոօպսիսական կարմնեաւ
Ամենայն օր Առաւօտ. 12—2 ժ.
Երեկոյեան 5—6 ժ.

Մեծ Վանքի փողոց, տուն Կուզանովի. № 20.
Բախիկի դեղատան կից. Большая Ванк-
ская ул. домъ Кузанова, № 20, рядомъ съ
аптекой Вацкова. 23—100

Բ Ժ Ե Կ Ա Գ Ե Յ
ՎԱՅԱՆ ԱՐԾՐՈՒՆԻ
Վերադարձել է հանրային ջրերից և վերականգ-
նել է հիւանդների ընդունելութիւնը։ Գնաձեռնակ
փող. № 20, ա. Թամանցի (Тановск. ул.,
д. Таманцева, № 26).
Առաւօտեան 9—10¹/₂ ժամը
Երեկոյեան 5—7 ժ.

Ա Տ Ա Մ Ն Ա Ր Ո Յ Ժ
Լ. Կ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ
Վերանորոգած է հիւանդների ընդունելու-
թիւնը։ Առաւօտեան ժամը 9—2 և երեկոյեան
5—7։ Սոյալականայա և Անդրիկականայա փո-
ղոցների անկիւնում Միքայելի տանը, (մուտ-
քը Սոյալականայա փողոցից)։ (հ. չ. հ.) 6—6

Լոյս տեսաւ և վաճառվում է
ԱՐԱՆՆԵՐԻ
Բաւաստանդոսիւններ
Բաբգ. ՅԱԿՈԲ ՅԱԿՈԲՅԱՆ
(Բանաստեղծու. կերպ. աւանդաւ պատկերով
և կենսագրութիւնով)
Գին է 30 կոպ.
Դիմել՝ Թիֆլիսի և Բաքուի զրամատնանոց-
ներին 8—8

ԹԻՖԼԻՍԻ ԱՐՔՈՒՆԱԿԱՆ ՔԱՏՐՈՆ
Ռ Ո Ւ Ս Ա Ց Օ Ք Ե Ր Ա
Հինգշաբթի, հոկտեմբերի 28-ին
Կր ներկայացվի

І
Севильскій Цирюльникъ
Օպերա 3 գործողութիւն, Երաժշտ. Բախիկի
Մասնակցութեամբ հնո.—Տ. ա. Կարապետով, Սկո-
րոպակայա Պ. ա. Բալայի, Իլիչչենկո, Գրադ-
կով, Սանդուկովի, Գալիկովի

II
СВАДЬБА ВЪ ОЙЦЪ ВЪ
Բալետ 1 գործ. Երաժշտ. Ստեփանի
Սկիզբն է 8 ժամին երեկոյեան։
1—1

ԱՐՏԻՍՏԻԿԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՔԱՏՐՈՆ
Հինգշաբթի, հոկտեմբերի 28-ին
Հայոց քրամազնական ընկերութեան
խումբը
Մասնակցութեամբ տ. ՍԻՐԱՆՈՒՇԻ
Կր ներկայացվի

ՀԱՅՐԵՆԱԿԱՆ ՏՈՒՆ
Դրամա 4 գործ., հեղ. Ջորջիանի, Թարգ. Ս.
Քառայանի
Մասնակցութեամբ հնո.—Տ. ա. Աւետեան, Վարդուհի,
Նոնիկեան, Սաթիկի-Չալչեան, Միքայել, Կ. Կ.
Արեւիկեան, Աւետեան, Արիստեան, Յարութիւ-
նեան, Մամիկոնեան, Պատրոսեան և այլն.
Սկիզբն է 8 ժամին
1—1 Բեմադր. Մ. Ջորջիանի

ԹԻՖԼԻՍԻ ԺՈՂՈՎԱՐԱՆ
Շաբաթ, նոյեմբերի 1-ին 1903 թ. Թ. Կանիկի նշա-
նակված է երկրորդ
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ
Բողոքական տալիս անձանց, որոնք առաջարկ-
ված են իբրեւ անդամներ թեմական և քանոն-
ային քանոնային ընթացիկ հարցեր 2—8

Լ յ յ յ յ յ յ յ յ
Ա. ԱՆՆԱՐՆԱՆԻ
ՄՐՐԿԻ ՍՈՒՐԵԸ
Գին է 1 րուբլի
Դիմել հեղինակին՝ Тифлисъ, Редакция
„Мурчъ“ և «Գեորգիանցի» ու «Կենտրոն»-
ային զրամատնանոցներին 6—10

Յ Ա Յ Տ Ա Ր Ա Ր Ո Ւ Թ Ի Ե
Այստեղ առաջարկվում է հայ հեղինակներին
ներկայացնել մինչև առաջիկայ 1904 թ. մար-
տի 15-ը անտեղ աշխատութիւններ հետեւեալ
պատմական նիւթերի մասին.

1) ԳՐԻԳՐ ԼՈՒՍԱՆՈՐԻՉ
2) ՍԱՀԱԿ ԵՒ ՄԵՐՈՐ
Աշխատութիւնները պէտք է կազմված լինեն
զեղարանագործի և մտաւորի լեզուով. ծաւալը
էր քաղաքական թերթից ոչ պակաս
(թերթը միջին 8-աժող 16 երես հաշուելով)
Իւրաքանչիւր նիւթի մասին ներկայացրած
աշխատութիւններից լաւագոյնը՝ ձեռնագրաւ ան-
ձինքներին ուղղմամբ, կը պարգևատրուի 150
րուբլի մրցանակով և իբրեւ սեփականութիւն,
կը ապագայի դիւրագին հրատարակութեամբ
օգտագործել ընթերցանութեան համար։
Աշխատութիւններն ուղարկելու է պրոֆ.
Գր. Խաթիսեանին՝ Մոսկով, Լազարեան ձեռնա-
գրան 8—5 Աւետի Գեորգեան

Վարկականութեամբ նոր բացված
Ս. Յ. ՂԱԶԱՐՅԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆՈՅ
ընդունում է վաճառում է՝ ամեն տեսակ հա-
յերէն գրքեր և հրատարակութիւններ։ Հաս-
ցէ՝ Владикавказъ. Книжный магазинъ С.
І. Казарова. 9—10

Վ Ի Ն Ի Ի Ի Ի Ի Ի
Արարի հիւրանոցում
Կան քաղաքի անհետկներ, կանաչներ, սկզբ-
նէր նաև ճաշարան իր խոհանոցով, որոնք տա-
լիս ենք վարձով շատ մատչելի գներով։
5—6

ՄԻ ՀԱՅՈՒՆԻ
Ծանկանում է անհետ զատիկ հայերէն, Քրիս-
տոնական և մուսուլման Կարիքի և Ե. Զաքարիայ
Հայոց ընկ. Общество учительницъ, Граф-
ской и тронцкой уголь. 4—6

Լ Ո Յ Ս Տ Ե Ս Ա Ն ԵՒ Վ Ա Ճ Ա Ռ Վ Ո Ւ Մ Ն
“ՇԻՐԱԿ”
Պ Ա Տ Ի Ե Ի Ծ Ո Ց Ի
1904 թ.
Պ Ա Տ Կ Ե Ր Ա Ջ Ա Ր Դ
Օ Ր Ա Ց Ո Ց Ց Ն Ե Ր Ը
Դաւանաւ տպագրութեամբ և յանդիմանումով

ԾՈՑԻ ՕՐԱՑՈՑԸ զարգացված է Ե. Իլիչանի, հայ զորավարների՝ Լորիս-Մելիքեանի,
Տեր-Ղուկասեանի և Լազարեանի պատկերներով։

Յաւելաւոր հարատեւում է ժամանակագրական, վիճակագրական, գիւղատնտեսական,
առողջապահական նոր տեղեկութիւններով։ Ցայեւ այդ, կան ընթերցանութեան համար առան-
ձին հատուածներ, ինչպէս Գրիգոր լուստարչի վաճառք, նրա տեսիլը հայերի ապագայի մա-
սին (աւանդութիւն), Լորիս-Մելիքեանի, Տեր-Ղուկասեանի կենսագրութիւնները ու պատե-
րապական քաղաքագրութիւնները։

Իբրեւ աւանդին յանդիման, Մոսկ. օրացոյցի վերջում աւելացրած է առանձն ըստին—
Ե Ր Ա Ր Ա Ն, ժողովածու ազգային նորագոյն երգերի։

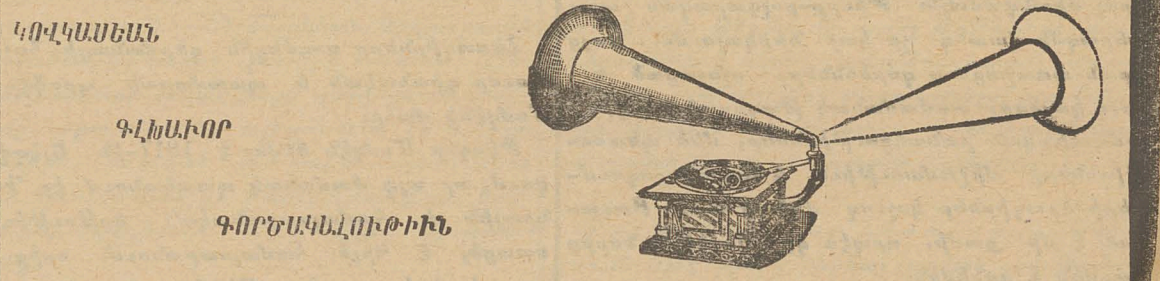
Մ. Ի. օրացոյցի զուտ յաւելումը 200 երեսից աւելի է։
ՊԱՏԻ ՕՐԱՑՈՑԻ մէջ, որ իր տեսակում առաջինն է, առանձին տեղ են բռնում հայոց
պատմութիւնից հատուածներ, ինչպէս՝ հայերի ծագումը, անցեալը և ներկան, հայ գաղթակա-
նութիւնները, ս. Էլիմանի հիմնադրութիւնը, հայ տառերի գիւղար և հայոց սովետաբանը։ Կան
նաև զանազան երգիծաբանական հատուածներ, տարկածայի պատմութիւններ Սասունի և Ջէյ-
թանի կեանքից, ծիծաղալար ծաղիկներ, Եղիշտից, Պրլապուղուց, Դալի-Բէշլից, զուարճա-
խոս Սարգիսեանից և այլն։ Այլ և ժողովրդական և ազգային նորագոյն երգեր, գիւղատնտեսա-
կան, վիճակագրական, արհեստագիտական նոր տեղեկութիւններ։

Պատի օրացոյցի մէջ աւելացրած է ժամանակագրութիւնը
Գինը՝ Մոսկով—20 կոպ., Պատին—50 կոպ.։ Դաւանաւ գնալիս Մոսկով—15 կոպ.,
Պատին—35 կոպ.։ Զանազան համար մեղ վրա է։

Ցանկացողները մանրամասն ըզմանդակութիւնը կարող են ուտնալ ձրի։
Դիմել՝ Александрополь, Типография; Карапету Апинянъ. Արտատնամանից՝ Alexand-
ropole, Karapet Apinian։

Ցանկացողները թող շտապեն, որ ժամանակին կարողանանք պատուէրները ձեռնարկում
կատարել։
1—17 (2. շ.)

Կարապետ Ափիկեան

Ընկերութեան ԳՐԱՄՄՈՅՈՐ ՈՒՍԱՍՏԱՆՈՒՄ

Թիֆլիս, Գոլովնակի պրոպէկտ, Արիստեանի տուն № 7.	
Մեծ պահեստ տալիս աշխատանքները	Մեծ պահեստ անշուշտ պատահական- ներին
«Մանարի» A փոխանակ 175 ր. 125 ր.	«Գիւղան» (դիւմաւոր 12). 5 »
» B » 150 » 100 »	Դրամա «Estra». 4 »
» C » 125 » 80 »	» սովորական 2 » 50 4.
«Հրաշք» փակ, 2 երկու մեծ պատահական լարված- քով փոխանակ 40 » 30 »	Փոքր «Estra». 1 » 25 »
«Շառնդար» փակ, 2 մեծ պատահական լարված- քով փոխանակ 60 » 40 »	Տամանի. 10 » —
«Գրանդ» փոքր կոնցերտա- յին ռուպորով փակ. 100 » 65 »	Լիբրետտո Ա. Դ. Վալսկայի—30 կոպ. այլուր.

Մեծ քանակութիւն անշուշտ պատահականների յայտնի և նշանաւոր երգիչների, ինչպէս
են.—Ուստի, վրաց, հայոց, բուրգական, պարսկական, քաղաքական, լեհական, Գրան-
իական, անգլիական, իսպանական, գիւրմանական և ուրիշները։
Մեծ քանակութեամբ բազմազան տեսակներ ուստական և օտարազգայն ընթերցանա-
րի օրկէստրներից ու երգիչ։

Պահեստի խանութում կա կոնցերտային
զրամատնանային դահլիճ, որտեղ զրամա-
ֆոնով հետաքրքրողները կարող են ամեն
օր, քաղաքականութեամբ փրակի օրերին, առա-
ւօտեան 8¹/₂ ժամից մինչև երեկոյեան 8
ժամը լսել ՋՐԻ ԿԵՐՊՈՎ, ՆՈՐ ՊԱՍՏԻՆ-
ԿԱՆԵՐԻ։

Մեր արտագրութիւնների հետգնում անոց պահանջի պատճառով, վերջերս երկացին մեր
ապագրանների կեղծումները։ Աշխատելով վերջ պահել մեր մշտական կրէտաներին
պնայիններին հաւատ քննակող, մենք յայտնում ենք ի գիտութիւն ընդհանուր, որ
մեր ԳՐԱՄՄՈՅՈՐԵՐԸ և ՊԱՍՏԻՆԱՆԵՐԸ օժտված են փաթեթային զրոյմով—
«Գ Ր Ո Վ Հ Բ Ե Ց Ց Ո Վ» և վերջ կրայաւորում ենք միայն այսպիսիների համար։
Իոյր ուրիշ ապագրանները և պատահականները, որոնք չունեն վերոյիշեալ «ԳՐՈՑՐԸ»,
պէտք է ընդունվեն իբրեւ կեղծումներ և որոնց չը պէ՛հ հաւատ քննակի։

ՕՏԱՐԱՔԱՂԱՔԱՆՆԵՐԻՆ ապրանքն
ապրանքով
է վերադիր վճարով նախօրոք գրաւական ստանա-
լուց լեռով
Հասցէն՝ Նամակներ և փողային կորրէպոնդէնցիայի համար.— Գոլովնակի պրոպէկտ.
Արիստեանի տուն № 7.

Հասցեն՝ հեռագրների համար «ԳՐԱՄՄՈՅՈՐՊԱՆԱՆ, Թիֆլիս»
ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՊՐԵՑԻ-ԿՈՒՐԱՆՆԵՐԸ և ԿԱՍՈՒՆԵՐԸ ուղարկվում և արվում են
2 Ր Ի:

Դաւանաւ պրէկտ-կուրաններն ուղարկվում են ըստ պահանջման Ա Ն Յ Ա Պ Ա Ն.